

Helse- og omsorgsdepartementet,
Postboks 8011 Dep,
0030 Oslo
Epost: postmottak@hod.dep.no

Oslo, 19.08.2014

Høring – forslag om å fjerne henvisning fra fastlege når kvinner begjærer abort

Sex og samfunn viser til departementets høringsnotat med forslag om å fjerne henvisning fra fastlegen når kvinner begjærer svangerskapsavbrudd. Vi takker for muligheten til å komme med innspill til forslaget.

Mandat

Sex og samfunn, senter for ung seksualitet, er landets største senter for seksuell og reproduktiv helse for unge voksne. Ved Sex og samfunn jobber vi aktivt for å forebygge seksuelt overførbare infeksjoner, uplanlagte graviditeter og abort.

Sex og samfunn har jobbet med unge menneskers seksuelle og reproduktive helse i mer enn 40 år. Arbeidet inkluderer blant annet poliklinikk med gratis tjenester til alle under 25 år, undervisning og hospitering, og utarbeidelse av informasjons- og undervisningsmateriell. Vi har årlig rundt 19.500 konsultasjoner ved vår klinikk, samt besøk og opplæring av ca. 100 hospitanter. Videre har vi siden 1992 tilbudt alle 10. klasser seksualundervisning, en ordning som ble gjort obligatorisk for skoler i Oslo i skoleåret 2009-2010.

Høringssvar

Som uttrykt i forrige høringsrunde var, og er, Sex og samfunn sterkt imot innføring av en reservasjonsordning for fastleger. Sex og samfunn ønsker et norsk helsevesen der pasientene møtes med verdighet og med likeverd, og mener at en reservasjonsmulighet for fastleger ville svekket forutsetningene for dette. Vi er derfor positive til at forslaget om reservasjonsmulighet nå er forkastet, og at anledningen er benyttet til å rydde opp og foreslå forbedringer i dagens praksis rundt svangerskapsavbrudd.

Sex og samfunn er positive til at det i forslaget understrekes at forskrivning av prevensjon, innsetting av spiral og henvisning til abort og assistert befruktning skal inngå i allmennlegetjenesten og inngå i fastlegens tilbud. Videre ser vi positivt på notatets presisering av at departementet vil kvalitetssikre og styrke spesialisthelsetjenestens mottak av og tilbud til kvinner som henvender seg direkte til sykehus for abort. Sex og samfunn understreket nødvendigheten av en kvalitetssikring og nasjonale retningslinjer for direkte henvendelser i vårt svar i forrige høringsrunde, og anser fremdeles dette som relevant og viktig. Som nevnt i vårt tidligere høringssvar har flere sykehus pr. dags dato begrenset eller ingen informasjon om prosedyrer og hvor man kan henvende seg ved spørsmål eller ønske om abort. Enkelte sykehus anbefaler kvinner til å gå til fastlegen før de tar kontakt med sykehuset, på tross av at sykehusene er pliktige til å ta imot abortsøkende kvinner direkte.¹

¹ http://www.regjeringen.no/pages/38601963/sex_samfunn.pdf

Sex og samfunn støtter forslaget om et felles nasjonalt grønt telefonnummer for kvinner som vurderer abort. Samtidig anbefaler vi at det i tillegg settes av midler til oppsett og drift av en ny, eventuelt utvidelse av en eksisterende, webportal med informasjon om uønskede svangerskap og abort, som inkluderer lett tilgjengelig geografisk oversikt over og kontaktinformasjon til sykehus som utfører abort, og helse- og veiledningstjenester som har tilbud tilknyttet tematikken. Informasjon om pasienters mulighet til å klage dersom de opplever at fastleger praktiserer reservasjon, samt hvor de eventuelt skal rette klagen og/eller henvende seg for å få hjelp til klagegangen, bør også være lett tilgjengelig både via telefon- og nettjenesten. Åpenhet og veiledning rundt retten til å klage er essensiell for å muliggjøre oppfølging og tilsyn av praksis. Det er positivt at høringsrundene har medført en opprydning i dagens praksis knyttet opp mot ivaretagelse av kvinner som er uønsket gravide og kvinner som vurderer abort. Vi ønsker igjen å understreke viktigheten av tydelig og lett tilgjengelig informasjon for kvinner som vurderer abort, både hos kvinnens fastlege og ved sykehusene som utfører abort.

Departementet har anmodet Statens helsetilsyn om tilsynsmessig oppfølging av praksis når det gjelder lovstridig reservasjon av samvittighetsgrunner høsten 2016. Sex og samfunn ser positivt på dette, og anser det som viktig at spesifikke parter ansvarliggjøres for slikt tilsyn så fort dette er gjennomførbart. Det har kommet tydelig frem i løpet av de siste månedene at det finnes fastleger som praktiserer reservasjon i strid med regelverket. Tilsyn er derfor avgjørende for å sikre at pasienters rettigheter ivaretas, og at fastlegers plikter overholdes.

Sex og samfunn støtter departementets forslag om en presisering i fastlegeforskriften om adgangen for fastleger med felleslister til å fordele arbeidsoppgaver mellom seg, som sikrer at slik fordeling ikke kan begrunnes med politiske-, økonomiske- eller samvittighetsgrunner.

I forslaget til ny ordlyd i § 11 heter det at «*Fastlegene kan fordele ansvar og arbeidsoppgaver mellom seg i pasientbehandlingen for å dekke opp for ubesatte stillinger eller avtalehjemler, ferie- eller annet fravær eller av hensyn til kvaliteten på helsehjelpen*». Vi påpeker at det at det kan oppfattes som store likheter mellom deler av ordlyden her: «*eller av hensyn til kvaliteten på helsehjelpen*» og argumenter som har blitt brukt for å støtte praktisering av reservasjon - mer spesifikt argumenter om at det er «til det beste for pasienten» at leger som har motforestillinger mot for eksempel abort eller enkelte typer prevensjonstyper ikke har konsultasjoner med pasienter som vurderer abort eller spiral, og dermed at reservasjonsmulighet er positivt. Vi oppfordrer derfor til at innholdet i § 11 gjennomses og eventuelt revurderes for å sikre at ordlyden ivaretar hensikten; at fordeling av arbeidsoppgaver ikke kan begrunnes med politiske eller samvittighetsgrunner. Det bør videre eventuelt vurderes om en mer konkret presisering er nødvendig for å ivareta hensikten bak forslaget om endring i den aktuelle paragrafen.

På høringsnotatets side 14 nevnes det at «*Fastlegen bør beherske alle allmennmedisinske problemstillinger, for eksempel innsetting av spiral (...)*». Sex og samfunn er glade for at dette belyses eksplisitt i notatet. Vår erfaring fra møter med pasienter og hospitanter og forespørsler fra helsepersonell fra hele landet, er at en del helsepersonell mangler kunnskap om og kompetanse til å sette inn langtidsvirkende prevensjon (LARC), inkludert spiral. Mange pasienter besøker vår klinikk for innsetting av p-stav eller spiral etter anbefaling fra sin fastlege, som selv ikke har den nødvendige kunnskapen for å hjelpe pasienten med dette.

Ansatte ved Sex og samfunn gir jevnlig råd og holder kurs om LARC, både teoretisk og praktisk, og forsøker på best mulig måte å bidra til økt kunnskap om LARC blant fastleger og øvrig helsepersonell. Dette ønsker vi å fortsette med, og ønsker velkommen en eventuell utvidelse av videreformidling av vår ekspertise på dette feltet.

Sex og samfunn er positive til at det presiseres at fastleger som reserverer seg mot oppgaver som følger av fastlegers listeansvar, misligholder fastlegeavtalen, og at dette gir grunnlag for oppsigelse. Videre er vi glade for presiseringen i forslaget om at det defineres som lovbrudd dersom kommuner ikke korrigerer ulovlig virksomhet. Begge forslagene bidrar til fordeling og presisering av oppfølgingsansvar og tilsyn, og er en god og nødvendig videreutvikling fra fjorårets høringsnotat.

Maria Røsok
Daglig leder, Sex og samfunn

Tore Holte Follestad
Assisterende daglig leder, Sex og samfunn